

به‌راوردی چهند ئامرازیک له ئیوان زمانی کوردی و فارسیدا

(PP 147 - 165)

پ.ی.د. مزگین عه‌بدوره‌حمان ئه‌حمه‌د

کۆلیژی زمان- به‌شی زمانی کوردی/ زانکۆی سه‌لاحه‌ددین- هه‌ولێر

mizgin.abdurahman@su.edu.krd

DOI: <https://doi.org/10.31972/jickpll19.10>

بلا‌کردنه‌وه : 2020/10/29

پوخته:

ئهم تووژینه‌وهیه به ناوینیشانی ((به‌راوردی چهند ئامرازیک له ئیوان زمانی کوردی و فارسیدا)) هه‌ولده‌دات جیاوازی و لیکچونه‌کانی چهند ئامرازیک له ئیوان هه‌ردوو زماندا ده‌ستنیشان بکات، هه‌روه‌ها چۆنییه‌تی به کارهاتی هه‌ریه‌که‌یان له کۆنتیکست و له رووی رسته سازی و به دواى یه‌کدی هاتی که‌رسته‌کانی رسته و گۆڕینی واتایی و پراگماتیکی ئامرازه‌کان له هه‌ر يه‌ک له‌م زمانه‌دا پيشان ده‌دات. جگه له‌مه‌ش له رووی ئیمۆلۆژیه‌وه روونی ده‌کاته‌وه که فۆرمی سه‌ره‌تایی هه‌ر ئامرازیک چۆن بووه و دواتر چی به‌سه‌ر هاتوه.

ئهم تووژینه‌وهیه له دوو به‌ش پیکدیت و هه‌ر به‌شێک چهند ته‌وه‌ریک له خو ده‌گریت، به‌م شیوه‌ی خواره‌وه:

به‌شی یه‌که‌م: تاییه‌ت ده‌ییت به‌ پیناسه‌ی ئامرازه‌کان و جوړ و ئه‌رکی ئامرازه‌کان، هه‌روه‌ها رۆلی سینتاکسی ئامرازه‌کان ده‌خاته به‌رباس.

به‌شی دووهم/ دواى ده‌ستنیشان کردنی چهند ئامرازیک له زمانی کوردیدا، به‌رامبه‌ریان له فارسیدا دیار ده‌کریت و جیاوازی هه‌ریه‌که‌یان له رووی میژوویی و چۆنییه‌تی ده‌رکه‌وتی له رسته‌دا و گۆڕینی واتا له هه‌ردوو زماندا ده‌خه‌رتبه‌ به‌ر باس.

تووژینه‌وه‌که به‌ چهند ئه‌نجامییک و دیارکردنی سه‌رچاوه‌کان کۆتایی دیت.

و‌شه سه‌ره‌کییه‌کان: ئامرازه‌کان، ئامرازى په‌یوه‌ست، ئامرازى لیکده‌ر، پيشبه‌ند، پاشبه‌ند، زمانى کوردى، زمانى فارسى

پيشه‌کی:

1. ناوینیشان و سنورى لیکۆلینه‌وه:

تووژینه‌وه‌که له ژێر ناوینیشانی (به‌راوردی چهند ئامرازیک له ئیوان زمانی کوردی و فارسیدا) ئه‌نجامدراوه، سنورى لیکۆلینه‌وه‌که له چوارچێوه‌ی ئاستی مۆرفۆلۆژیدا، به‌لام به‌ هۆی ئه‌وه‌ی که هه‌ر ئامرازیک به‌ ته‌نیا وه‌ك مۆرفیمیکى به‌ند مانا نادات به‌ ناچارى ده‌که‌وێته ناو سنوورى رسته‌سازیش.

2. رییازی لیکۆلینه‌وه:

توێژینه وه که به هۆی ئەوهی که باسی کەرستهیه کی زمانی له ئیوان دوو زمان دهکات، په پیرهوی ریبازی به راوردکاری¹ کراوه، ئەگەر چی له هه ندئ شوین به پێی پتویست ئاماژه به لایه نی دایکرونیکی بۆ هه ندئ نمونه کراوه، به لام وه ک ریبازیک به شیوهی گشتی ئاوری لینه دراوه ته وه. ههروه ها بۆ لیکدان ه وه و په سنی ئامرازه کان ههروه ک خۆی به ناچار په نا براوته بهر ریبازی وه سفی².

3. کەرستهی لیکۆلینه وه:

هه رچه نده که نووسینی توێژینه وه که به زمانی کوردی شیوهی کرمانجی ناوه راسته، به لام کەرسته و نمونه کانی لیکۆلینه وه له زمانی کوردی کرمانجی سه روو ههروه ها زاره کانی تری کوردیش به کار هاتوه، بۆ به راورد له گه ل زمانی فارسی سو د له دهقی نووسرا و قسه ی عامی خه لک وه رگه یرا وه.

4. خسته رووی گرفت و پرسیاره کانی لیکۆلینه وه:

گرفتی توێژینه وه که، ئەوهیه که ئیکه لیه کی زۆر له ده ستینیشان کردنی ئامرازه کان هه به له رووی ئەرک و فۆرمه وه، ههروه ها له لایه نه ی که ئامرازه کان وا ده رده که ون له زمانی کوردی و فارسیدا جیاوازیه کیان نییه، بۆیه ده بینین له لایه نی فۆرم و واتا وه خۆیان له هه ردوو زماندا هاوکوف پێشان ده دن، به لام له واقعدا به م شیوهیه نییه و جیاوازیان له روی ئەرک و فۆرم و به داوا یه کدی هاتنی کەرسته کاند هه یه. بۆیه ئەم توێژینه وه یه هه ولده دات وه لامی ئەم پرسیارانه بداته وه: ئایا جیاوازی لیکسیمی له ئیوان ئامرازه کانی هه ردوو زماندا هه یه؟ ئایا ئەو ئامرازه له ئیوان دوو زمانه که دا گۆرانی واتای له هه مان دۆخدا له رسته دا دروست ده که ن؟ کام زمان له رووی ده رکه وتنی ئەم ئامرازانه له ب نه چه ی زمانه کانی دێرینه وه نزه که؟ ههروه ها چه ن دین پرسیار ی تر.

5. ئامانج له م لیکۆلینه وه یه:

ئامانج له م توێژینه وه یه، ئەوهیه که تاییه تیه کانی هه ر زمانیک و ئەو جیاوازییانه ی که له گه ل یه کتریان هه به، له رووی ریزبوون و به داوی یه کتردا هاتنی کەرسته کانی زمانی و شیوهی لیکسیمی هه ریه که یان دیاری بکات. جگه له مه ش ده ستینیشانی ئەوه بکات، که کام زمان زۆر تر له فۆرمه سه رکیه که دوور که وتۆته وه.

به شی به که م/ پیناسه و جو ره کانی ئامراز

1. پیناسه کانی ئامراز:

ئوه ی که زۆر به ی زمانه وان ه کان بۆ پیناسه ی ئامراز³ کردوو یانه، له رووی ناوه روک و شوو قه ی بابه ته که یه ک دید و پیناسه یه، به لام له رووی روخسار و رووکه شه وه، جو ری در پینه کان ده کرئ جیاوازی هه بیته. بۆ روونکردنه وه ی ئەم چه مکه چه ند پیناسه یه ک لیره دا باس ده که ین:

1. Descriptive Analyses

2. Comparative

عهلی تهره مایه به م جۆره پیناسه ی ئامرازی كردوووه: ((وهلا نه گهر نه وه له فز بخوه بته نه مۆسته قله ن مهعنا به كچه ناده فههمان دن، بهلكو موحتا جه بالی له فزه كچه كو ژ ئیبتیدا نه و یانی دئاخری وئ له فزی بزلقه پاشی نه وه له فز دهلالهت لسه مهعنا یه بكه ژ وئ له فزی را حهرف دهیژن)). (عهلی تهره مایه، 20:1971). ههروهها ده لیت: ((حهرف نه وه له فزه كو دا ئیما تابعه حهتا تابع نه بالنفس خوه ب خوه مهعنا یه كچه تهمام نادئ، بهلكو مهعنا ههیه لاهن وهكو دگهل ما قبل و مابعدئ نه بچ نه وه مهعنا دروست نابچ)). تهره مایه (ههمان سه رچاوه، 42 ل).

ههروهك له م پیناسه یه دا دهرده كه ویت عهلی تهره مایه ئامرازه كانی به حهرف ناو بردوووه و له لای نه وه حهرف به خۆی ههچ واتایه كی نییه، كاتج واتای ده بیته كه له گهل وشه یه كی پێش یان دوا ی خۆی بیت.

تۆفیق وهه بی ده لیت: ((ئهداتی ته وای کلیمه له جومله یه كا بۆ پێشاندانی لاقه ی مانای ناوی، سیفه تیک و كه لیمه یه كی تر به كه لك نه هه یتریت. وهكو: ئیمه له مه رگه وه هاتین. پیاوه كه ی تۆش رو بی. نمونه كان نه مانه ن: (له... وه، ئ، ی). (تۆفیق وهه بی، 15:1929).

لێره دا، تۆفیق وهه بی ئامرازی به ئهداتی ته وای ناو بردوووه و مه به سته ی له ئامراز نه وه یه كه له رسته دا بۆ پێشاندانی په یوه ندی وشه به ناو، هاوه ئناو سود وه رده گیریت.

به رنآف: ل پێشی یا نا فان تینه خه بتاندن و ب فی ته هری حالج نا فان نیشان دكه ن، كرن و بووینا مه رقه كی یان ژێ تشته كی ل دۆر به ر جیان نیشان دكن. (قه نا تچه كوردۆ 133:1981).

قه نا تی كوردۆ ئامرازی به به رنآف ناو هه یناوه و كه ئه م ئامرازانه له سه ره تای ناوه كان دین و دۆخی ناوه كان دیار ده كهن.

ئامرازی به سته وه له ریزی به شه بن و اتاكانی ئاخاوتن داده نریت و چۆنیه تی لیدانی به ش و جۆره كانی رسته به مه به سته جیا جیا به یه كتره وه ده به سته وه (ره فیق محمد شوانی، 47:2002).

ره فیق شوانی (ئامرازی) به ته نیا ناو نه هه یناوه و هه میشه به ئامرازی به سته وه ناوی هه یناوه؛ مه به سته ی له ئامراز، ئامرازی به سته وه یه كه هه مان رو ل پێكه وه به سته ی به شه كانی ئاخاوتنه و خسته یه تییه ناو به شه بن و اتاكان. مه به سته ی هه مان نه وه مۆرفی مانه یه كه ده ور یان له سینتا كسا هه یه و به خۆیان مانایان نییه.

پیناسه یه كی تر به م شیوه یه باسی ئامرازه كان ده كات: ((ئامراز له روانگه ی لۆجیکیه وه مۆرفیمیکێ ئازاده، به لام به ته نیا واتای ته وای نادات به ده سته وه، واتا كه ی به نده به و مۆرفیمه ی كه له گه لیدا دهرده كه ویت، یان دیت، وهك (له، بۆ، تا... تا د ئامراز به رامبه ر به شه كانی ئاخاوتن ناو، كار، ئاوه ئناو، جیناوه.. هتد، بوو نیکي سه ره به خۆی هه یه و به به شیکی سه ره به خۆی ئاخاوتن داده نریت). نه وه مۆرفی مانه ن، یا نه وه كو مه لانه ن، كه واتای سه ره به خۆیان نییه، ته نیا بۆ گرێدانی دوو وشه یا دوو رسته به یه كه وه به كار دیت یان خسته ن پالی وشه یه ك به وشه یه كی تر بۆ درخسته ن رو ل وشه كه له رسته دا به كار دیت. (یوسف شه ریف سه عید، 65:2013)).

³. هه ر زمانسایك به جۆرێك ناوی ئامرازی هه یناوه، له خواره ودا نه و زاوا نه ی كه بۆ ئامراز Adposition له لایه ن هه ندئ له زمانه وانان به كارها توه، دیاری ده كه بن (فاضل عمر 14:2010 و رفیق شوانی 17:2003):

(حهرف) عهلی تهره مایه، (داچهك) جه لادهت به درخان، (ئه ده وات) سه عید سدقی، (ئه داتی ته وای) تۆفیق وهه بی، (پێره به سته) رشید كورد، (تپ) جگه رخوین، (به رنآف) ق. كوردۆ، (ئامرازی به سته وه) نوری عهلی ئه مین.

هەر وهك دياره لهم پیناسه‌یه‌دا دیسان ئاماژه به نه‌بوونی واتایه‌کی سه‌ربه‌خۆ و په‌یوه‌ست بوونی به وشه‌کانی پیش و دوابی ئامراز کراوه که به هۆی کاریگه‌ری ئەم ئامرازانه رۆل ده‌بینن.

ئامراز له نێو به‌شه‌کانی رسته‌دا ده‌ور ده‌گێڕێت، هه‌رده‌م له‌گه‌ل ناو، ئاوه‌لناو، جیناو و چاوگه‌وه‌ دێت و رێچکه و جولانه‌وه‌ی ئەو کاره‌ش روونده‌کاته‌وه، که له نێو رسته‌که‌دا به‌کار هاتوه‌وه. (موکریان، 2017:88).

لهم پیناسه‌یه‌دا گرنگترین رۆلی ئامراز، له رسته‌دا ده‌رده‌که‌وێت به‌وه‌ی که ناو و هاوه‌لناو و جیناو و چاوگ به هۆی ئامرازه‌وه‌ جوله‌یان له رسته‌دا هه‌یه.

پێرهبه‌ست: ژ بو وئ پشکا ئاخفتنی تیت گوتن یا کو د هه‌فوکێ دا خو‌سه‌رییت و مه‌عنا وئ ژ ب بیژه‌کا دی فه دیار بیت و هه‌فالی د گه‌ل پشکیت دی بیت ئاخفتنی ل دارشتنا هه‌فوکێ پ تین. یان ژ پیرهبه‌ست بیژه‌یه‌که ل به‌ری نافی یان هه‌فال و جیه‌گێرت وی تیت دانان، دا کو هه‌فالی وئ د گه‌ل بیژه‌یه‌یت دی د هه‌فوکێ ده دیار که‌ت وه‌کی (ب، به، ژ، د، له، بو، بونا، ب، هه‌تا، تا، دوو، په‌ی، سه‌با و هتد). (صادق به‌ال‌دین، 1987:259).

سادق به‌ائه‌دین، ناوی ئامرازی به‌ پیرهبه‌ست هیناوه و پیناویه، ئامراز له رسته‌دا سه‌ربه‌خۆیه و واتاکی به وشه‌یه‌کی تروه به دیار ده‌که‌ویت، که ره‌سته‌یه‌که که له‌گه‌ل به‌شه‌کانی تری ئاخوتن له دروستکردنی رسته‌دا رۆلی هه‌یه.

ئامراز وشه‌ گه‌لیکن که وشه‌یه‌ک یا گروپێک به کار یا هاوه‌لناوی تر یا به ناوه‌کان و هاوشیوه‌یان پال ده‌ده‌ن و ده‌یانکه‌ن به ته‌واوکه‌ری په‌یوه‌ست به‌م وشانه، یا به واتایه‌کی تر په‌یوه‌ندی وشه‌یه‌ک به کار دیاری ده‌که‌ن. (د.حسین انوری، د.حسین احمدی گیوی 1376:255)

ئهم پیناسه‌یه‌ش هه‌روه‌ک دياره مه‌به‌ست لێی ئه‌وه‌یه که ئامراز په‌یوه‌ندییه‌کی ته‌واوی به کار هه‌یه و رۆلی له رسته‌دا زۆرتر به‌رجه‌سته ده‌کێت.

ئامراز، یا ته‌واوکار وشه‌یه‌که که گریه‌کی ناوی په‌یوه‌سته به وشه‌یه‌کی تر یا ته‌واوی ده‌کات، وه‌ک: کار له قوتابخانه، چووم بو قوتابخانه. به‌م شیوه‌یه له نیشانه‌کانی گرنگی ناو و گری ناویه. (خسرو فرشیدورد، 1380:64).

لێره‌دا باس له گریه⁴ که گری ناوی⁵ په‌یوه‌ست به گری کاری⁶ ده‌کێت، واته وه‌ک حه‌لقه‌ی پیکه‌وه به‌ستنی نێوان دوو گری سه‌یر ده‌کێت.

به ده‌سته‌یه‌کی داخراو و دیار له وشه‌ ریزمانیه‌کانی ئه‌رکی که له رووی رۆنانه‌وه نه‌گۆرن و ته‌نیا له پیش گری ناوی ده‌رده‌که‌ون و له رووی واتایه‌وه ئاماژه به یه‌کێک له په‌یوه‌ندی و چه‌مکی ریزمانی تایه‌ت ده‌که‌ن و لهم رینگایه ئه‌رک یا په‌یوه‌ندی ریزمانی تایه‌ت به گری ناوی پێشان ده‌ده‌ن ئامرازی په‌یوه‌ست ده‌وتریت (مشکوة‌الدینی، 1384:110)

هه‌روه‌ک دياره ئەم پیناسه‌یه‌ش هه‌روه‌ک ئەوانی تر رۆلی ئامراز له چوارچێوه‌ی پیکه‌وه به‌ستنی که‌ره‌سته‌کانی زمان دیاری ده‌کات.

له فهره‌نگی زاراوه زمانناسیه‌کانی کریستال به‌م شیوه‌یه باسی ئامراز کراوه: (ئامراز وشه‌یه‌که که وشه‌کان، فریز، یا هیشووه‌کان پیکه‌وه ده‌به‌ستیت، وه‌ک: به‌لام، و، کات. ئەو یه‌کانه‌ی که گه‌وره‌ترن له وشه و وا باوه که به هۆی هه‌ندئ وشه که ئه‌رکیان

4 . phrase
 5 . noun phrase
 6 . verb phrase

پێكهوه بهستنی ئەم یه كانه یه پێكهوه ده به سترین كه به ئامراز ناسراون، وهك: كه، ئەگەر، ماوه یه كی تر، هاوه لكار كاتی سودیان لئ
 وهرده گرت كه پێكهوه گری بدهن به به شه كان، هه ندیجار به ئامرازه كانی هاوه لكار ی ده ناسرین، وهك: به هه رحال، له گه ل ئەمه شدا،
 به م حاله ش... هتد. یا تیرمیکه كه به كار دیت له پۆله گراماتیکی وشه كه وهك ئایتمیک یا پرۆسیستیک ئه رکی سه ره تایی ئه وه یه كه وشه و
 پێكهاته كانی تر پێكهوه ده به ستیت (Crystal, 2003:96).

له م پێناسه یه شدا باسی هاتی ئامراز كراوه له گه ل پۆله گراماتیکیه كان⁷ و رۆل دان به م پۆله گراماتیکیه كانه به هۆی ئەم ئامرازانه وه.

ههروهك ئەم پێناسه یه كه تراسك بۆ ئامرازه كانی كرووه: ((كه تیگورییه كی وشه ی داخراون، یا هه ندی وشه ی ئەم كه تیگورییه كی كه
 كاریان به ستنه وه ی هه ندی رۆنانه وهك: و، یا، به لام. (Trask, 1993:56))

الحرف ما دلّ علی معنی فی غیره. (مسعود سعید یاسین، 84)

له م پێناسه یه دا زۆتر گرنگی به ده ورووبه ری ئامراز دراوه و رۆلی له رسته دا به لام خودی ئامراز له بیر كراوه.

ئامرازه كان له سه ر په یوه ندی نیوان شوینه كان، شته كان، كه سه كان و زمان قسه ده كهن و ههروه ها له گری و زاراوه كانی به كار
 دیت. (vfs.dansk.nu)

ئامرازه كان وشه یه كن كه په یوه ندی نیوان دوو وشه دیار ده كهن و وشه ی دوایی ده كات به ته واو كه ری وشه ی تر، به شیوه یه ك كه
 واتای وشه ی یه كه م بچ ناوه ئینانی دووه م ناوه واو ده بیته. به تۆ ده لیم. له ئه وم پرسی. مانای ئەم كارانه بچ ئامرازه كان ناوه واوه.
 (دستور زبان فارسی تألیف پنج استاد). (fa.wikipedia.org)

هۆمایون فه روخ له ریزمانی گشتی ئامرازه كانی ناوه (حرف پیشین)، ده لیت ئامراز وشه گه لیكن كه به گشتی هه موو كات له
 پێشه وه ی وشانیک دیت كه ئەم وشانه له راستیدا به ركار یا به واتایه كی تر مه حكوم و كاریتیکراوی ئه وان ده بیته. وهك له سه ر میز، بۆ
 خه لك، نزیك باخ ... هتد. (dictionary.abadis.ir)

كه تیگورییه كی وشه ی داخراون، یا هه ندی وشه ی ئەم كه تیگورییه كی كه كاریان به ستنه وه ی هه ندی رۆنانه وهك: و، یا،
 به لام. (Trask, 1993:56)

به پی ئەم پێناسانه ده كرئ ئەم چه ند خاله له پێناسه كان هه لئینچینرین:

ا. هه موو پێناسه كان ته نیا به زاراوه، تیرم، حه رف، وشه... هتد ناویان هیناوه، كه ده كرئ بلین ته نیا زاراوه هه ندی جیاوازه له بابته كانی
 تر.

ب. زۆربه ی زاناکان به به شیکی بچ واتایان داناوه، كه مانا په یدا ده كات له گه ل وشه كانی پیش یا دوای خۆی.

ج. هه مویان لایه نی ئه رکی بۆ ئامراز ده ستینشان ده كهن، واته ئه رکیان هه یه و مانایان نییه.

د. هه موویان ئامراز به هۆكارێك داده ئین بۆ به ستنه وه ی كه ره سه ته كانی زمان یا دروستكردنی رسته.

ه. هه موویان ئامراز په یوه ست ده كهن به وه ی كه ده بچ له گه ل فریزێك بین.

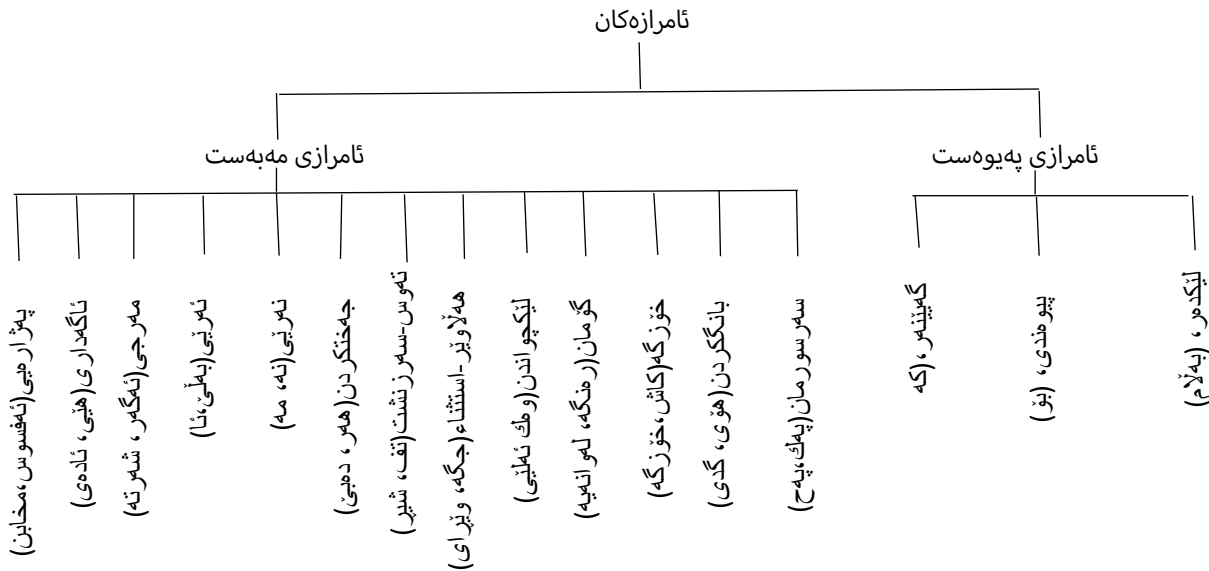
⁷ . Grammatical categories

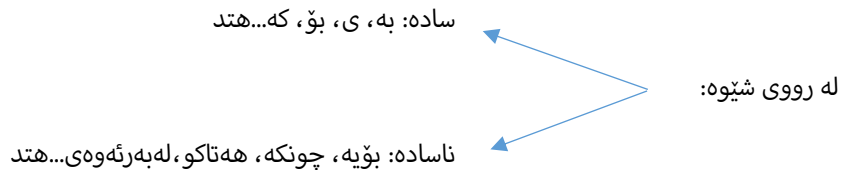
له کۆتایی پیناسه کاندای ده توانین بڵین که، ئامراز په یقینکه که بۆ پیکه وه به ستانی که رهسته کانی زمانی به کار دین و ئه رکیان ئه وه په که جۆره که نایکی په یوه ندی له ئیوان که رهسته کان دروست بکه ن و مۆرفیمی به ند یا ئازادن که ئه رکیان ریزمانیه، هه ندی چاریش مانا ده ده ن به وشه کان، یا خود به هۆی ئه م ئامرازانه وشه کان مانایان ده گۆریت.

1.1. جۆره کانی ئامراز:

ئامرازه کان به پێی رۆنان⁸ و شیوه و فۆرمه وه و به پێی پیکه وه به ستنی که رهسته زمانیه کان و به پێی ئه رکیان⁹ ده کرئ پۆلین بکرین، بۆ دابه شکردنی جۆری ئامرازه کانی ش زماناسه کان هه ر یه که وه به شیوه یه که دابه شی کردوون که باوترینی ئه م دابه شکردنه له م هیلکاریانه دا روون کراونه ته وه:

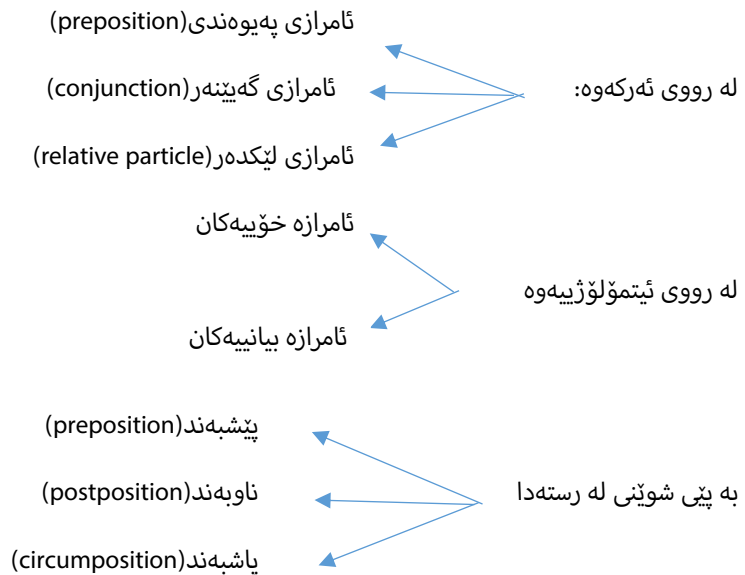

ئه م دابه شکردنه شیوه گه شتییه که یه تی، به لام ئیمه لیره دا باس له به شی یه که می ده که ین، ئه ویش چه ند ئامرازیکی که م. ئامرازه کانی په یوه ست به م شیوه یه دابه ش ده کرین:

⁸ . structure

⁹ . function

جگه له مانه له فارسیدا دابه شکردنیکی تر ههیه که ئه ویش ئامرازه کانی تاییه ت (مختص) و ئامرازه کانی هاوبه ش (مشترك) هه ن، تاییه ت ئه وانه ن که هه موو کات وه ک ئامراز به کار دین، وه ک، از، بر، و... به لامر هاوبه ش ئه وانه ن که هه ندیچار وه ک ئامراز و هه ندیچار وه ک هاوه لکار یا ته واوکه ری کار و له گه ل ناو به کار دین، وه ک: زیر، رو، نزدیک، بالا..هتد، کاتیش که بچ ته واوکار (متمم) به کار هاتن و یه کسه ر له گه ل کار بوون ئیتر نابن به ئامراز، وه ک: پیش آمد، نزدیک رسید، که لیره دا وه ک هاوه لکار له نمونه یه کی وه ک: (به محلی نزدیک منتقل شو) ده بچ به هاوه لئاو (صفت).

هه ره ها دابه شکردنیکی تری ئامرازه کان له لایه ن (عبدالرحیم هوما یونفرخ) هه یه، له زمانی فارسیدا که ئامرازه کان به پێی ده نگێکی کۆتایی ئامراز که ئه ویش ژیر (کسه ره -) به دابه شیان ده کات، ئه و پێی وایه، که ئامرازه کانی پیشبه بند له فارسیدا پینج گروپن، چوار سه ره کی و یه که کیان لاهه کی، به م شیوه ی خواره وه:

گروپی یه که م ئه وانه ن که ده نگێ ژیر (کسه ره) یان نییه، یا کۆتاییه که یان بچ جوله یه و ئه گه ر ژیریان له کۆتایی دابنن یا بچ واتا ده بن، یا واتایه که یان ده گۆرپ: که ئه وانیش ئه مانه ن: از، با، بی، بر، در، تا، را، هیچ، زی (سو و طرف). ئه م ئامرازانه زۆربه ی کات له پیشه وه ی وشه کان دین، جگه له (را) که له دواپی دیت.

گروپی دووه م ئه وانه ن که بچ ژیر (کسه ره) مانایه که یان نییه و که ئه وانیش سچ دانه ن: به (ب،)، برای، نزد.

گروپی سێیه م ئه وانه ن که هه م له گه ل ژیر وهه م بچ ژیر دین، جیاوازییه که یان له وه دایه که، واتا هه ندی جیاوازی تیده که ویت، وه ک: (بر) که له هه ردوو گروپه دایه، وه ک ئه م دوو نمونه ی خواره وه:

مروت گرچه نامی بی نشان است
 نیازی عرضه کن بر نازنینی.

نثار خاك رهت نقد جان من هرچند
 كه نیست نقد روان را بر تو مقداری. حافظ

له دێری په كهه م بێ ژێر و له دێری دووهم به ژێر هاتوووه.

گروپی چوارهم ته وانهن كه له گهل وشه كانی تر هاوبه شن وشه گه لیکی وهك: ناو، ئاوه لكار، هاوه لئاو، ئەم چینه ههه كات ئامرازن بن (ژێر) له گه لیان دیت. ههه ركاتیش كه له كووتایی وشه یین و كاریگه رییان له سهه واتای كار یا رسته هه ییت یا كات و شوین دیار بکهن، ده بن به هاوه لكار، وهك (پس، روی، بالا، پایین، بهه، بجای، بر، سوی، زیر، پخ و غیره..). هه ندیکیشیان وهك ناو به كار دین، کاتج له رسته دا بن و ژێر یان هه ییت، به لام ژێره كه بو خسته سهه ییت وهك: روی او از خجالت سرخ شد. لیره دا ناوه به لام له رسته ی: کتاب روی میز است. ئامراز. (هومایونفرخ، 737-739: 1364)

جگه له مهش له فارسیدا وهك كوردی ئامرازه كان هه ریه كه یان مانایه کی تاییهت ده ده ن کاتج له گهل كار دین و ماناكان ده گۆرن، بو نمونه کاری (گراییدن) له هه ردوو رسته ی:

بدو گرایید.

از او گرایید.

دوو مانای دزی په کترین، هه ره وهك ده یینین كار له گهل (از) مانایه كه ده دات و له گهل (با) مانایه کی ته واو پیچه وانه.
 له كوردیشدا هه مان حالت به دی ده کریت، بو نمونه له کاری (به رکردن):

له به رکرد

ده به رکرد

دوو واتای ته واو پیچه وانه ن.

ئه وهی كه له زمانی ئینگلیزیدا بو دابه شکردنی ئەم ئامرازانه کراوه دابه شی سهه سێ جوړی سهه ره کیان کردوون:

1. ئامرازی په یوه ست (Coordinating Conjunction): ئەمانه په كه زمانیه كان پیکه وه ده به ستن كه هاوسه نگن وهك؛ و، یا، به لام، به... هتد نمونه: من و ئازاد ده چین.
2. ئامرازی لیکدهر (Subordinating Conjunction): وهك؛ كه بو لیکدانى دوو رسته به كار دیت، ئەمانه دوو رسته یا گریی سهه ره خو و نا سهه ره خو (شارسته و پارسته پیکه وه ده به ستن)، وهك ئامرازه كانى، وهك: له به ره ئه وهی، کاتج، مه گه ر... هتد نمونه: من ده زانم كه ئەو درووی کرد (Crystal, 2003:96; Longman, 2002:107)
3. ئامرازی هه مبه ره یهك (Correlative Conjunction): كه ئەمه یان به هاتى دوو ئامراز به شیوه ی ناچارى بو پیکه وه به ستنى رسته كان به كار دیت: نهك ته نیا... به لكو، نه... نه، یا... یا، نه... به لام... هتد. نمونه: ئەو نهك ته نیا کیکه کی خوارد، به لكو
 پاره كه شی نه دا (grammar.yourdictionary.com)

2. بهراوردی ئامرازهكان له ئیوان زمانی كوردی و فارسیدا:

سه رهتا:

ههروهك له سه رهوهردا ئامازهمان پیکرد، ئەم توێژینهوهیه بهشی یهكهمی ئامرازهكان له خو دهگریت، واته ئامرازی په یوهست، له ئامرازی په یوهستیش زیاتر تیشك دهخریته سه ر ئامرازی په یوهندی، واته چهند نمونهیهك له ئامرازهکانی په یوهندی له كوردی و فارسیدا بهراورد دهكرین، بۆیه پێویست دهكات هه ندئ له سه ر ئامرازی په یوهندی بوهستین.

ئامرازی په یوهندی ئامرازیكه بهشیکی ئاخواتن پیکدههیتیت، ئەركی بهستانهوهی ئیوان وشه و وشه یا مۆرفیم و وشه له هه ردوو ئاستی وشه سازی یا رسته سازی ههیه. واته ناو و ناو یا جیناو یا مۆرفیمی بهند و وشه یهك بهیهكهوه ده بهستیت، بهكهیهکی تر له وشه یا گری و رسته پیکدههیتیت. وهك ئەم ئامرازانه(و، ی، ه، بۆ، له، تا، ش/یش/هو/او، ان)(رفیق شوانی، 84:2014)

ئامرازی په یوهندی: ئەركی بهستنهوهی ههیه، وشهكان یا گری و رسته ده بهستنهوه به یهكتر، هه ندیک جار ئەم ئامرازانه دهكهونه لایهکیانهوه، واته لایهکی بهشی ئاخواتنهوه، وهكو فرمان یا ناو، وهكو (لهبار، له دهستچوو، بهپیتی، بۆشهو). (بعلبگی، 114:1990).

1.2. ئامرازی (له)ی كوردی و بهرامبه ره فارسییهكهی:

ئەم ئامرازه له سه ردهمی ئیرانی كۆن دا به شیوهی(ئهژ- Aj) وهه ندیچار به شیوهی (haç) دهركهوتوو(آصف آگاه، 311:1388) له فارسی نویدا (ز) شوینی (ژی) گرتوو، له كرمانجیدا (ئه- A) نهماوه و (ژ) وهك خو بهتی و له هه ورامیدا (جه) شوینی گرتوو، (جه گیان بیزار- هه ورامی). له زمانی تاتی (z) ä شوینی گرتوو(ارانسی، 84:1386).

ئەم ئامرازه له هه ردوو زمانی كوردی و فارسیدا، هه ندیچار له رووی شوینی هاتن و چه مگ و واتاو دهگۆرین، وهك ئەم نمونهی خوارهوه:

ك.ن	ك.س	فارسی
له	ژ	از
من له تۆ بیزارم	ئەز ژ ته بیزارم	من از تو بیزارم.
من له خه می تۆ دهمرم	ئەز ژ خه ما ته دئ مرم	من از غم تو می میرم.
له ماله وه تا زانکۆ	ژمال ره هه تا زانستگه هین	از خانه تا دانشگاه

1.1.2. هه ندیچار ئەم ئامرازه له کرمانجیدا ده بێ به (د) و له فارسیدا ده بێ به (در):

فارسی	ك.س	ك.ن
در	د	له
در زمستان باران می بارد	د زۆستانێ ده باران دباره.	له زستاندا باران دهباریت.
در خواب مانده است	د خهو را مایه	له خهودا ماوه
در سلیمانیه درس می خوانم	ل سلیمانین د خوینم	له سلیمانی ده خوینم

1.1.12. ههروهك تییینی دهكریت، هه ندیچار ئەم ئامرازانه له كوردیدا وهك مۆرفیمیکی جووته ده رده كهون، یا وهك پێشبهند و پاشبهند ده رده كهون. له فارسی نویدا ئەم حاله ته نه ماوه، به هۆی نه مانی دۆخه ده ستورییه كانی زمانی فارسی، بۆ نمونه:

ك.ن: له دهوك را هاتم	له خهو دا ماوه	له مالهوه تا زانكو
ك.س: ژ دهوك ره هاتم.	د خهو را مایه	ژ مال فه هه تا زانستگه هێ
فارسی: از دهوك آدمم	در خواب مانده است	از خانه تا دانشگاه

هه لبهت هه ره وهك دیاره له دۆخی شوینی¹⁰، ئاراسته بی¹¹، هاو پیتی¹² و کاریگه ری¹³ له كوردیدا جووته ده رده كهون (مزگین عبدالرحمان، 21:2006) له فارسی ئیستادا ئەم دۆخانه به هۆی مۆرفیمه وه نیشاندار ناکرین.

ئەم حاله ته له زمانی په شتونیشدا وهك كوردییه، واته پێشبهند و پاشبهند هه یه، وهك ئەم نمونه نهی خواره وه: (virastari.persianblog.ir)

له حسن سره: به حه سه نه وه (له گه ل حسن)

به كور کی: له مالهوه

تر میز لاندی: له ژیر میزه وه

بر میز باندی: له سه ر میزه وه

له زاری زازاییدا به پێچه وانه وه هه ندیچار پێشگر ده سوێ نامینێ ته نیا پاشگر دیت (فرگین مه لیک ئایکوچ، 146:1996)، بۆ نمونه:

¹⁰. Location

¹¹. Ablative

¹². Commutative

¹³. Dative

ک.س	ک.ن	زازایی	فارسی
د مآل ده	له مآلدا	چۆ ده	در خانه
د گوند ده له دۆ دا		دهوه ده	در ده
د رهز ده	له باغدا	رهز ده	در باغ
د ئافۆ ده	ل ئاودا	ئاف ده	در آب

2.1.2. ئەم ئامرازه زۆرتر له گهل هاوه لکاره کانی شوین به کار دیت و شوین و ئاراسته دهستنیشان ده کهن، وهك:

فارسی:	از پس	در زیر	از روی	از پشت
کوردی:	له دواى	له ژیر	له روی	له پشت

((پێرهبهست دگهل ناڤین جهی، پێرهبهستان ب هه مان مانایێ دروست دکهن، بۆ نمونه: (ل) دگهل سه ر، به ر، بن، هنداف، ژیر و یین دی.. پێرهبهستین تازه دروست ده کهت. وهك: له سه ر، له بن، له به ر، له نداڤ، لژوور، لپشت.. هتد)) (فاضل عمر، 2010: 176).

3.1.2. جیاوازییه کی تری زمانی کوردی و فارسی له م ئامرازه دا، ئه وه یه که له کاتی هاتی هاوه لکاری شوین، له کوردیدا پێویسته ئەم ئامرازه له گه لی بیت، به لآم له فارسیدا پێویست به هاتی ئەم ئامرازه ناکات وهك ئەم نمونه ی خواره وه:

کوردی: بالنده یه کی زۆر له سه ر لقه کانی دار نیشتبوون.

له سه ر ئیمه یه که یارمه تیتان بدهین.

فارسی: پرنده های زیادی بر شاخهای درختان نشسته بودند.

بر ماست که به شما کمک کنیم.

کوردی: هه موو له ده ره وه ی مآل وه ستابوون.

رێواران له ناو پاس دا دانیشتبوون.

فارسی: همه بیرون خانه ایستاده بودند

مسافران درون اتوبوس نشسته بودند.

ده بچ ئامازه به وه بکه یین که له فارسی فه رمیدا هه ندۆ جار ئامرازی (در) له گهل ئەم وشانه دیت:

هه مە در بیرون خانه ایستاده بودند مسافران در درون اتوبوس نشسته بودند.

ئهمه نیشانهی ئهوهیه که ئامرازهکانی تایهت به دۆخهکان به هتواشی له زمانی فارسیدا کهم دهبنهوه.

4.1.2. ههندیچار ئامرازی(از) له فارسیدا دیت بهلام دواى هاوهلکار، وهك:

پس از باران(له دواى باران)، بعد از نهار(له دواى فراقین)

بهلام له كوردیدا هه وهك دهبنین دهكهونه پیش وشه.

5.1.2. ههندیچار له هه مبهه (له)ی كوردی له فارسیدا ده بچ به (توی)، وهك ئهم نمونانهی خوارهوه:

له ژوروهه دابنیشن	د ژوروده برویتین	توی اتاق بنشینید.
کتابه کانم له ناو جانتا دانان.	من کتیب دناقا جهنته یچ دانان.	کتابها را توی ساک گذاشتم.

2.2. ئامرازی (به):

ئهم ئامرازه له زمانی ئیرانی دیریندا(په هلهوی ئهشکانی) به شیوهی (aδ) و δ هاتوهه(حسن رضایی باغ بییدی، 107:1388). ههروهها ههندی جاریش به هاوتا فارسییه کهی (با) به شیوهی (pad/pat)هاتوهه(ابوالقاسمی، 147:1385).

1.2.2. ئهم ئامرازه له رووی به کار هاتی له ههردوو زماندا جیاوازییهکی ئهوتۆی نییه، تهنا له رووی فۆنیتیکیهوه ههندی جیاوازن، وهك ئهم نمونانهی خوارهوه:

ك.ن	ك.س	فارسی
به	ب	بچ(به)
به ناوی خودا	ب ناڤی خودی	به نام خدا
به ئازاد بلین	ب بیژنه ئازادی	به آزاد بگویند
ئهو به خواردنهوه خهريك بوو.	ئهو ب خوارنچ قه مژول بوو.	او به خوردن مشغول بود

ههلبهت ئهم نمونهی دواپی، شیوازه کلاسیکیه کهی له ك.س و فارسیدا جۆریکی تر بوو، که ههردووکیان (را) له دواى ناو هاتوهه، وهك ئهم نمونانهی خوارهوه:

ك.س	فارسی
ئازادی را بیژن	ئازاد را بگویند

2.2.2. هه ندىچارىش (به) چه مکه که به ته وای ده گۆریت، به تايهت کاتی له گهل دۆخی سویند خواردن دا دیت:

كوردى	فارسی
به قهبرى باوكت نارۆي.	* به گور پدرت نمى روى.
به سهرى شىخى ده خوئى.	* قسم به سه ر شىخ مى خورى.
به قهبرى باوكم يارمه تيت ده ده م:	* قسم به گور پدرم كمت مى كنم.
ههروهك ده بينن، ئەم رستانه له فارسيدا يا به كار نايه ن يا وهكو تهوس و سه رزنىشت به كار دین.	
سه ره راي ئەمه ش له فارسيدا هه ر بۆ سویند خواردن به كار دین:	

به خودا به هه رچى كه مقدسه

3.2.2. هه ندى جار له فارسيدا ژير (كسره) ى (ب) ده بچ به (ا) ى دريژ، وهك ئەم نمونه نى خواره وه:

ك.ن	ك.س	فارسی
به	ب	با
پاره كه م به پۆسته نارد.	من پاره ب پۆستى هنارت.	پول را با پوست فرستادم.
گۆشته كه م به ئاگر برژاند.	من گوشت ب ئاگرى برژاند.	گوشت را با آتش برشتم.
ياريم به چه قو كرد.	ب چه قوين ره له يزم.	با چاقو بازى كردم.

4.2.2. هه ندى جار له كورديدا، به رامبه ره كه ى به فارسی ئەم ئامرازه ده سوئ و به كار نايهت. وهك ئەم نمونه نى خواره وه:

كوردى:	خۆشم ده ویت به ده ستى خۆم نیه.	تۆ به پێیان برۆ.	به خیر هاتن
فارسی:	دوستت دارم \emptyset دست خۆدم نیست.	تو \emptyset پیاده برو.	\emptyset خوش آمدید

5.2.2. ئامرازى (با) له فارسيدا، هه ندى جار به رامبه ره كه ى له كورديدا فۆرمى تر وه رده گريت، وهك ئەم نمونه نى خواره وه:

1.5.2.2. له هه مبه ر (له) دیت، وهك:

كوردى	فارسی
جياواز له ئەوانى تر.	متفاوت با ديگران.

2.5.2.2. له هه‌مبەر (له‌گه‌ل) دیت، وه‌ك:

فارسی كوردی

نوشین با شوهرش. نوشین له‌گه‌ل می‌ردی

با مشقات زندگی چه می کنی؟ له‌گه‌ل ناخۆشییانی ژیان چی ده‌که‌ی؟

6.2.2. هه‌ندی‌جاریش پیوسته زاراوه‌که (عبارة) بگۆرین تاكو له‌گه‌ل (به‌ی) کوردی رێك ده‌که‌ویت.

كوردی فارسی

چایه‌که‌ت به‌گه‌رمی بخۆره‌وه. چای ات را گه‌رم بنوش (تا داغه بخور)

7.2.2. له‌ئه‌نجامی هه‌ندی‌ دیاردە‌ی فۆتیتیکی ئەم ئامرازانه له‌گه‌ل کار لیکه‌ده‌درین و فۆرمی تر وه‌رده‌گرن وه‌ك ئەم نمونانه‌ی خواره‌وه:

ك.ن: به‌ئەوی وت پێی وت

ك.س: ب وی گوت پینگوت ژ وی را گوت ژیرا گوت

فارسی: به‌او گوت بهش گوت او را گوت گفتش

8.2.2. ئەگەر له‌ فارسیدا ئەم ئامرازه له‌ گری‌ کاری به‌ چه‌مکی (ئامانج یا گه‌یانندی کاریگه‌ری کار به‌ که‌س یا شتیك بیت) له‌ کوردیدا نامینیت، نمونه:

فارسی: سربازان به‌ دشمن حمله‌ کردند. به‌ مادرش نگاه می‌ کرد.

ك.س: سەربازان هێرش کره ڤ دوزمان. ته‌ماش‌ا دکه‌ره ڤ دایکا خوه. (ل دایکا خوه دیتیری)

ك.ن: سەربازەکان هێرشیان کرده سەر ڤ دوزمن. ته‌ماش‌ای ڤ دایکی کرد. (له‌ دایکی ده‌نوازی)

فارسی: به‌ پرسشها پاسخ گفت.

كوردی: وه‌لامی ڤ پرسیاره‌کانی داوه. به‌رسفا ڤ پرسیاران داغه. (ل پرسیاران دبه‌رسفی)

9.2.2. هه‌لبه‌ت له‌ کوردیدا ئامرازێ تر جیی (به‌ی) گرتووته‌وه، له‌ نمونه‌ی یه‌که‌م دا (ه) و له‌ نمونه‌ی دووه‌م (ه) له‌ ک.س و (ی) ک.ن شوینی گرتووته‌وه و له‌ نمونه‌ی سێیه‌م دا ک.ن (ی) و له‌ ک.س (ا).

3.2. ئامرازی (بۆ):

له پهلهویدا ئەم ئامرازه به شیوهی (padīž) و (rād) هاتوو (باغ بیدی، 109:1388). ههلبهت به پێی هاتنی له رستهدا فۆرمی دهگۆرێت، ههروهك كه له نمونهكانی خوارهوهدا دهبینین له بهینی كوردی و فارسیدا ئەم گۆرانانه زۆره به پێی رستهكه.

1.3.2. ئامرازی (بۆ) له كوردیدا، له بهرامبهر فارسیهكهدا به شیوهی جۆراوجۆر دردهكهویت، له خوارهوه بهرامبهرهكانی به فارسی دیاری كراون:

كوردى	فارسی
بۆ	به
بۆ زانكۆ دهچم.	به دانشگاه می روم.
ئهوان سهفه دهكهن بۆ تاران	آنها به تهران سفر می کنند

2.3.2. ههروهك دیاره ئه و ئامرازانهی كه لێرهدا به كار هاتوون وهك نیشاندهری دۆخی ئاراسته(بۆ)ی كار دهكهن. له م دۆخهشدا بهرامبهرهكهی به فارسی هه (به)یه، بهلام كاتێ له م چه مكه دردهچیت، به تایهت كاتێ دۆخی هۆكاری (causative) وه دردهگرت، (بۆ)ی كوردی له فارسیدا فۆرم و چه مکی جودا وه دردهگرت؛ نمونه:

كوردى	فارسی
بۆ	برای
قوتابیان بۆ خویندن هاتوون.	دانشجویان برای خواندن آمده اند
قوتابیان بۆ نویسی باس كتیپی زۆر ده خویننهوه.	دانشجویان برای نوشتن مقاله کتابهای زیادی می خوانند.
من بۆ تۆ كار دهكهم تۆ له بۆ كێ؟	من برای تو کار می کنم تو برای کی؟

3.3.2. ههلبهت نمونهی تر له فارسی دێریندا ههیه كه ئەم ئامرازه زۆرتر وهك ئامرازیکی لێكدراوی (از برای) دردهكهوێت(خانلری، 212:1382)، ئەم نمونهیه له ك.ن بۆته (له بۆ)، ههروهها له ك.س ئیستا نزیکه له ئیرانی دێرین به شیوهی (ژ بۆ) به دیار دهكهویت؛ نمونه:

فارسی: من از برای تو رنج کشیده ام	من از برای تو کار می کنم، تو از برای کی؟
ك.س: من ژبو ته زهحمهتی كشایه	ئه ز ژبو ته دشوولم تو ژ کی ره؟
ك.ن: من له بۆ تۆ زهحمهتم كیشاوه	من له بۆ تۆ كار دهكهم، تۆ له بۆ كێ؟

4.3.2. ئەم ئامرازه له هه نديك شوین به تايهت له گه ل كارى هاتن و چوون ديهته (ه) له كوردیدا، له فارسی ناهه رمیدا هه مان شپوهی هه يه به لام به په كجاری ده سوئ وهك:

كوردی	چون بۆ كتيبخانه: چونه كتيبخانه	هاتن بۆ مال: هاتنه مال
فارسی	رفتن به كتابخانه: رفتن كتابخونه	آمدن به خونه: اومدن خونه

4.2. ئامرازی (ش، یش)

ئەم ئامرازه له ئیرانی دیریندا به شپوهی (iç) و (iz) هاتوووه (سیدحسین آصف آگاه، 1388: 323) و (ژاک دومورگان، 1396: 309)، له زمانی کوردی و فارسیدا به شپوهی جودا ئەم ئامرازه دهرده كه ویت، نمونه کرمانجیه كه ش زۆرت له زمانی په هله وی ده چ:

فارسی	ك.ن	ك.س
نیز	یش	ژی
من نیز آمدم	منیش هاتم	ئەز ژى هاتم
من می روم تو نیز بیا	من ده چم تۆش وه ره	ئەز دئ چم تو ژى وه ره.

1.2.2. ئەم ئامرازه له فارسیدا هه نديك جار ده بچ به هه م(هم)، هه رچه نده له كوردیشدا هه م به كار دیت به لام نهك به شپوه فارسییه كه ی، نمونه له فارسیدا:

من هم آمدم (منیش هاتم) من می روم تو هم بیا (من ده رۆم و تۆش وه ره).

له ك.س دا ئەم ئامرازه بۆ ئەو كرده وانه ی كه له سه ریهك ئەنجام ده دریت، زۆر به كار دیت بۆ نمونه:

هه موو كار ل سه ر ملین منه: رهز ژى، پهز ژى، جوت ژى. (محمد طاهر گوهرزى، 1999: 151)

ده كرى هاوتا كردنى ئامرازه كان له هه ردوو زمانی كوردی و فارسیدا له م خشته ی خواره وهدا كورتی بكه ينه وه:

ئیرانی كۆن	ك.ن	ك.س	فارسی
Haç- Aj	له	ژ- د	از- در- با - توی
ō-aδ	به	ب - را	به (پن) - با - را- Ø
Rāδ- padīž	بۆ(ه)	بۆ(ه)	به (پن) - برای - ه
lj - iç	ش/یش	ژی	نیز - هم

نهجام:

له م توژیینه وهیه دا گه یشتینه چه ند نهجامتیک که له خواره وه دا ئاماژه مان پیکردوه:

1. هه ر ئامرازیک به پتی زمانه که تاییه تمه ندی خوی هه به و ئه م تاییه تییانه مه رج نییه که له هاوتاکه ی له زمانه کانێ تر دا وه ک یه ک بن.
2. بۆ ئه و ئامرازانه ی که له م توژیینه وهیه دا باس کراون، له زمانی کوردیدا بۆ هه ریه که یان به رامبه ره که یان له فارسیدا 4 جۆری تر جییان ده گرنه وه.
3. ئه و ئامرازه جووتانه ی که له کوردیدا هه ن(پیشبه ند و پاشبه ند)، له فارسی ئیستادا نه مان، هه رچه نده که له زمانه دیرینه کانێ ئیرانیدا هه بوون.
4. نه مان یا سوانی هه ندئ ئامراز له فارسیدا، بۆ نه مانێ دۆخه سینتاکسییه کانێ زمانی فارسی ده گه رپه ئته وه.
5. له رووی ئیتمۆلۆژییه وه، ئامرازه کانێ فارسی له په هله وی ساسانی نزیکن و ئامرازه کانێ کوردی، به تاییه تی ک.س و هه ورامی له پارێ ته شکانی.

سه رچاوه کان:

1. توفیق وهه بی، ده ستووری زمانی کوردی، بغداد، 1929.
2. رفیق محم د محیدین شوانی، ئامرازی به ستنه وه له زمانی کوردیدا، نامه ی دوکتۆرای چاپکراو، سلیمان، چاپی سه رده م، 2001.
3. _____، وشه سازی زمانی کوردی، چاپی دووه م، کرکوک، 2014.
4. صادق بهاء الدین ئامیدی، ریزمانا کوردی یا هه قبه رگری، بغداد، 1987.
5. عه لی ته ره ماخی، ده ستووری زمانی عه ره بی به کوردی، ئاماده کردنی د.مارف خه زنه دار، بغداد 1971.
6. فاضل عمر، وه عه ره ک ل نا ف پیره به ستین زمانی کوردی-کرمانجی، ده وک 2010.
7. Fêrgîn Malîk Aykoç, Kurdîzan(ruberkirina zaravên Kurdî), weşana Înstîtûta Kurdî, Berlin,1996.
8. قه ناتێ کوردۆ، زمانی کوردی: ریزمان، فرانکفۆرت- کۆمکار 1981.
9. کوردستان موکریانی، زمانی کوردی مۆرفۆلۆژی، هه ولیتر، 2017.
10. مزگین عبدالرحمان، دۆخی ئیرگه تیف له زمانی کوردیدا- کرمانجی سه روو، نامه ی ماسته ر، زانکۆی سه لآحه ددین، هه ولیتر، 2006.
11. محم د تا هه رگوه رزی، ریزمانا کوردی- زاری کرمانجی، ژ به لآفوکیت گۆفارا مه تین، 1999.
12. یوسف شریف سعید، زمانه وانێ، 2013.

سه رچاوه ی فارسی:

13. په روپز نا تل خانلری، ده ستور تاریخی زبان فارسی، به کوشش عفت مستشارنیا، انتشارات توس، چاپ پنجم، 1382.
14. خسرو فرشید رود، گفتارهائی درباره ده ستور زبان فارسی، چاپ سوم، انتشارات امیر کبیر، 1380
15. حسن انوری، حسن احمد گیوی، ده ستور زبان فارسی، چاپ دوم، ته ران، 1376.
16. حسن رضایی باغ بیدی، راهنما یزبان پارێ (پهلوی اشکانی)، چاپ دوم، انتشارات ققنوس، 1388
17. ژاک دومورگان، مطالعات زبانشناختی گویشها در زبان کردی، ترجمه بهزاد هاشمی، آکو عباسی، نشر بیریار، 1396.
18. سید حسن آصف آگاه، پهلوانی نامگ (آموزش خط و زبان پهلوی اشکانی، ساسانی)، نشر مجمع الذخائر الاسلامیه، 1388

19. عبدالرحیم هوما یونفرخ کاشانی، دستور جامع زبان فارسی، به کوشش رکن الدین هوما یونفرخ، چاپ دوم، تهران 1364.
20. محسن ابولقاسمی، راهنمای زبانهای باستانی ایران (جلد اول) تهران، سمت، 1385.
21. یوسف م. ارانسکی، زبانهای ایرانی، ترجمه علی اشرف صادقی، چاپ دوم، انتشارات سخن، 1386.
22. مهدی مشکوة الدینی، دستور زبان فارسی، ازگان و پیوندهای ساختی، سمت، 1384.

سه چاوهی عه ره بی:

23. رمزی منیر البعلبکی، معجم المصطلحات اللغوة النضری، بیروت 1982.
24. مسعود سعید یاسین، اللغوة الكردیة و قواعدها، دهوک 2006.

سه چاوهی ئینگلیزی:

25. David Crystal, Dictionary of linguistics & phonetics, fifth edition, Blackwell publishing, 2003.
26. R. L. Trask, Dictionary of grammatical terms in linguistics, Rout Ledge/publisher, 1993.
27. Longman, Jack C. Richards, Richards Schmidt, Dictionary of language teaching & applied linguistics, third edition, 2002.

سایت و مالپه ره کان:

28. <https://grammar.yourdictionary.com/parts-of-speech/conjunctions>
29. <https://dictionary.abadis.ir/fatofa/>
30. http://vfs.dansk.nu/per/6_0.asp
31. www.answer.com/preposition
32. <https://grammar.yourdictionary.com/parts-of-speech/conjunctions>
33. <http://partofspeech.org/conjunction/>
34. <https://fa.wikipedia.org/wiki/>
35. <https://virastari.persianblog.ir/rl>

تطبیق بعضی از حروف اضافه در زبان کردی و فارسی ا.م.د. مزگین عبدالرحمان احمد دانشکده زبان - گروه زبان کردی / دانشگاه صلاح الدین

چکیده:

در این پژوهش، به نام (تطبیق بعضی از حروف اضافه در زبان کردی و فارسی) سعی بر آنست که اختلافات و مقارنت چند حروف اضافه را در هردو زبان بررسی نمائیم، همچنین چگونگی به کاربردن هر يك از آنها در متن و از جنبه جمله بندی و ترتیب کلمات و تغییر معنایی و کاربردی حرفهای اضافه را، در هر يك از این زبانها مشخص نمائیم. علاوه بر این، از جنبه تاریخی و ریشه شناسی نمایان گردد که ساختار و فورم ابتدایی هر حرف اضافه چگونه بوده و بعد از آن چه شیوه ای گرفته است.

این پژوهش شامل دو بخش می باشد و هر بخشی متشکل از چند مبحث می باشد، به این ترتیب که در زیر آمده است:

بخش اول/ شامل تعریف حرف اضافه و شیوه ها و انواع حرف اضافه و نقش آنها در جمله و واژه شناسی، همچنین نقش حرف اضافه در جمله بندی زبانها روشن می گردد.

بخش دوم/ بعد از مشخص کردن چند حرف اضافه در زبان کردی، مقابل آنها در فارسی نمایان می گردد و اختلافات هر يك از آنها، از جنبه های تاریخی و چگونگی کاربرد آن در جمله و تغییر معنا در هر دو زبان مشخص می گردد.

پژوهش با ابراز چند نتیجه و ارائه منابع بکار رفته به اتمام می رسد.

کلمات کلیدی: حروف اضافه، حروف پیشین، حروف پسین، زبان کردی و فارسی

A comparative study of some of the ad- positions in Kurdish and Farsi languages

Assist. Prof. Dr. Mzgeen. A. Ahmad

College of language -Kurdish Department/ Salahaddin University-Erbil

Abstract

This research entitled “ A comparative study of some of the ad- positions in Kurdish and Farsi languages “ is an attempt to examine the differences and contradictions of some ad-positions in both languages, as well as how to use each of them in the context of syntax, word order, semantics and pragmatics.

It also investigates the ad-positions from a historical and etymological point of view to calcify their basic structure and the changes they have gone through.

This research consists of two parts and each section consists of several topics, as follows:

Part I / includes the definition of ad-positions, the methods, different types, their role in morphology and linguistics.

Part II / After identifying a few of the ad-positions in Kurdish language, their opposites in Farsi are brought into sight and each of them is distinguished by its historical context, how it is used in the sentence and the changes in meaning in both languages.

The research concludes with some results and the presentation of used resources.

Keywords: ad-positions, conjunctions, prepositions, postpositions, Kurdish & Farsi languages.